

Відділ культури, національностей та релігій  
Славутицької міської ради  
Славутицька міська централізована  
бібліотечна система



## ***Закоханий у мандри***

До 115-річчя від дня народження

**Миколи Трублаїні**

*Бібліографічний покажчик*

Відділ культури, національностей та релігій  
Славутицької міської ради  
Славутицька міська централізована  
бібліотечна система

## ***Закоханий у мандри***

До 115–річчя від дня народження  
**Миколи Трублаїні**

*Бібліографічний покажчик*

Славутич 2022

Даний бібліографічний покажчик підготовлено відділом бібліотечно–бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно–інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 115-річчю від дня народження Миколи Трублаїні – талановитого українського письменника, журналіста, невтомного мандрівника, одного із перших авторів пригодницького жанру.

Покажчик містить біографію, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, сценарії, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:	Панова Л.І., Соловйова Л.О., Янченко О.О.
Комп'ютерний набір:	Соловйова Л.О.
Відповідальний за випуск:	Портная Н.В.

*«Микола Трублаїні належав до отої казкової  
породи невмирайлів, що над ними, либонь,  
не владна і сама вельможна пані смерть...»*

Олександр Ільченко

### **Життєвий і творчий шлях письменника-мандрівника**

Микола Петрович Трублаєвський (псевдонім – Микола Трублаїні) народився 25 квітня 1907 р. в селі Вільшанці на Вінниччині. Батько його працював на лісорозробках, мати була сільською вчителькою. Дитинство Миколи припало на важкі дореволюційні літа. Коли він підріс, незважаючи на бідність, його все ж віддали на навчання до Немирівської гімназії.

Рано навчившись читати, Миколка особливо любить ті книжки, в яких розповідається про подвиги та далекі мандри... У 1920 році, коли Миколі щойно виповнилося тринадцять, він залишає школу та разом з червоноармійцями вирушає на громадянську війну. Але втеча не вдалася: хлопчак зірвався з підніжки вагона, сильно пошкодив ногу, а тому змушений був повернутися до рідного села, де стає ватажком молоді. У 1920-1922 роках навчається у Проскурівському реальному училищі, тоді ж починає займатися літературною творчістю.

Він організовує хату-читальню, бере участь у гуртках художньої самодіяльності, багато читає і сам пробує писати в газету. Так один з нарисів, надісланих ним у популярну республіканську газету «Вісті» зацікавила редактора газети. Вона, як того й хотів Микола, потрапила до рук майстра сміху Остапа Вишні. Факти, зібрані майбутнім письменником вразили відомого на всю Україну гумориста, і він, не зволікаючи, взявся до їх опрацювання. А незабаром його фейлетон вже читала вся Україна.

У сімнадцять років, Трублаїні стає штатним співробітником вінницької окружної газети «Червоний край», а

через рік його посилають на Всеукраїнські курси журналістів при ЦК КП(б)У в Харкові. Після закінчення їх він починає працювати в газеті «Вісті», і з цього часу починається літературна та журналістська робота Трублаїні. Тоді ж, майбутній письменник, закінчує ще й фізико-математичний факультет Харківського інституту народної освіти.

Енергійний і допитливий, він прагнув усе збагнути, все побачити на власні очі. Взимку 1927 року, як спецкор газети «Вісті», два місяці подорожує по Далекому Сході. Подорож справила на молодого журналіста незабутнє враження. Про цю поїздку, зустрічі з цікавими людьми він написав і видрукував у «Вістях» кілька великих нарисів: «Листи з далекої подорожі» та «Великим Сибірським шляхом», підписавши їх псевдонімом Трублаїні.

Псевдонім Трублаїні з'явився після приїзду влітку 1927, до Харкова, делегації з Італії, яких супроводжував Микола Петрович. Вони замінили прізвище Трублаєвський на зручне для них «Трублаїні».

А в 1929 вже на криголамі «Ф. Літке» Микола Трублаїні здійснив подорож від Севастополя до Владивостока, далі через Суецький канал до острова Врангеля. Нариси про подорож Трублаїні надсилав ще по дорозі з Севастополя до Владивостока. То були розділи майбутніх книг «Людина поспішає на північ» та «До Арктики через тропіки», їх друкував окремими частинами харківський журнал «Молодняк». За участь у цьому рейсі письменника було нагороджено медаллю.

В 1930 році Трублаїні здійснює мандрівку на криголамі «Сибіряков» до далекої, суворої і таємничої Землі Франца-Йосифа. А у 1931 р. доля відправляє непосидючого письменника-романтика у подорож до Сибіру, щоб уже наступного року піти у плавання на криголамі «Русанов» по Білому морю. А далі були мандрівки до Карелії, на Кольський півострів, у Крим, на Кавказ.

На зібраних під час цих експедицій матеріалах він потім створив чимало цікавих повістей, оповідань та нарисів. Саме в них, Трублаїні і визначив остаточно головне покликання свого життя – писати для дітей!... Велика любов до дітей та підлітків, розуміння їх, уміння проникатися серйозністю проблем, які постають перед підростаючим поколінням, – все це закономірно привело журналіста в дитячу літературу. Письменник Трублаїні вважав, що своєю творчістю він повинен виховувати юну людину, майбутніх патріотів.

З кінця 1932 року Микола Трублаїні оселяється в Харкові й наполегливо займається літературною роботою. В 1934 Микола Петрович Трублаїні стає Членом Спілки Письменників. Того ж року письменник завершує роботу над пригодницькою повістю «Лахтак». Книга вийшла друком в 1935 і відразу стала одним із найпопулярніших художніх творів серед молоді. Розповідь про сповнені героїзму будні пароплава «Лахтак» ведеться з таким напруженням, що читач відчутно емоційно переживає всі труднощі, які довелось долати полярним морякам. Твір має гострий, динамічний сюжет. По суті, це одна з перших повістей в українській дитячій літературі, де по-новому ставилось і розв'язувалося питання про позитивного героя в пригодницькому творі.

Та, крім оповідань про дослідників Арктики, моряків, звіробоїв, полярників, вчених Микола Трублаїні написав чимало творів для дітей про життя народів Півночі: «Вовки гоняться за оленями», «Крила рожевої чайки», «Малий посланець» і «Волохан». Перед юним читачем постають дивовижні й незвичні картини життя найпівнічніших народів – чукчів, ескімосів, якутів, ненців. В оповіданнях Миколи Трублаїні, крім захоплюючих сюжетів, багато пізнавального. Тому оповідання про Північ вражають своєю життєвою переконливістю.

Книги про Далеку Північ принесли велику популярність Миколі Трублаїні. Вони поставили його в один ряд з такими вже широко відомими на той час дитячими письменниками, як

Андрій Головка, Олесь Донченко, Петро Панч, Олександр Копиленко та інші. Трублаїні не лише домагався, щоб його твори були цікавими й змістовними, але й боровся за якість усієї літератури для дітей, був одним з її критиків і теоретиків.

Микола Трублаїні одним з перших на Україні звернувся до пригодницького жанру. В різні періоди своєї діяльності він створив пригодницьке оповідання «Берег невідомого острова», повісті «Лахтак» і «Шхуна «Колумб» та науково-фантастичний роман «Глибинний шлях».

У 1938–1939 роках журнал «Піонерія» друкує нову повість Миколи Трублаїні «Лебединий острів». Одночасно в газеті «На зміну» з'являється пов'язаний з нею сюжетно твір «Юнга з «Колумба». Ці гостро пригодницькі твори Микола Трублаїні об'єднує в повість і видає 1940 року під назвою «Шхуна «Колумб». Причому, не вдовольняючись тим, що публікації в журналі «Піонерія» і в газеті «На зміну» викликали жваве зацікавлення і схвалення читачів та критики, письменник значно доопрацьовує твір, поглиблює його, надає йому хай і трагедійного, але, в суті своїй, сповненого оптимізму характеру.

«Шхуна «Колумб» теж стала улюбленою книжкою тогочасної молоді. Своїм патріотичним пафосом новий твір Миколи Трублаїні близький повісті «Лахтак», хоч і місцем дії, і сюжетно вони помітно відрізняються.

Свій внесок письменник зробив і у жанр фантастики. У 1938 році він починає працювати над романом «Глибинний шлях», який побачив світ уже після трагічної загибелі автора. Ще 1939 року в журналі «Знання та праця» публікувалася науково-фантастична повість Миколи Трублаїні «56-та паралель». Повість ця не задовольнила автора, і він докорінно переробив її, створивши роман «Глибинний шлях». Передчуттям грізної воєнної днини пройнятий цей твір, перша частина була надрукована на початку 1941 року в «Літературному журналі». Повністю твір було видано лише по війні.

У 1939 році опублікована збірка казок Миколи Трублаїні.

Микола Петрович Трублаїні жив серед дітей і для дітей. Прославився він і як талановитий педагог-організатор. Ним було засновано у Харкові Клуб юних дослідників Арктики (1934) та Клуб юних дослідників підводних глибин (1936). В Клубі юних дослідників Арктики Північ вивчали не лише по книжках і картах. У 1935 році Микола Трублаїні організував для членів клубу першу в Радянському Союзі подорож дітей за Полярне коло. Про подорожі піонерів чорноморським узбережжям, про їхні пригоди, про ті захоплюючі враження, що залишилися в юних мандрівників від зустрічей з підводниками, розповів письменник у великому творі «Мандрівник» (1937).

Коли почалася Друга Світова війна, вона застала Миколу Трублаїні на посаді директора харківського філіалу видавництва «Радянський письменник». Він одразу ж почав писати рапорти з проханням направити його на фронт. 22 вересня клопотання Миколи Петровича було задоволене і через два дні він уже прибув у діючу армію – працював у редакції фронтової червоноармійської газети «Знамя Родины». Як кореспондент він часто бував на передовій лінії фронту.

За завданням редакції, 3 жовтня 1941, Трублаїні також їде на передову. 4 жовтня, недалеко від передових позицій під Дніпропетровськом, письменник був тяжко поранений осколком авіабомби і в ніч з 5 на 6 жовтня 1941 року він помер у поїзді, який віз поранених до Ростова. Поховано письменника було разом з іншими бійцями неподалік залізничного насипу у братській могилі неподалік станції Ровеньки Луганської області.

Микола Трублаїні міг би ще багато написати, адже мав чимало творчих планів та цікавих оригінальних задумів, на жаль не сталося. Та своїм малим і трохи старших читачам, він залишив написані для них книги. Вони глибоко людяні, немовби опромінені гарячим душевним вогнем самого автора. Ці оповідання й повісті, наповнені високими помислами героїв



завжди і в усьому бути кращими, вірою в завтрашній день, пройняті романтикою пошуків, бажанням творити прекрасне на землі. Микола Трублаїні закликає свого юного читача: «Будь хоробрим, витривалим. Це потрібно для Батьківщини, для тебе самого. Учись у мужніх, кмітливих, стійких, наслідуй їх. Вони допоможуть тобі стати справжнім громадянином...».

Доля відміряла йому лише тридцять чотири роки життя. Але це недовге життя було насиченим і яскравим.

На початку 1930-х років книгами Миколи Трублаїні зачитувались і дорослі, і діти. Згодом його ім'я призабулося, однак і сьогодні, коли йдеться про українську пригодницьку літературу, особливо дитячу, обов'язково згадують твори саме цього письменника.

Людина «... із серцем хлоп'яти, невтомною енергією витівника, чулою душею батька, щирістю відданого друга, проникливим розумом вихователя і спостережливим оком письменника» – так охарактеризував Миколу Петровича Трублаїні письменник Ярослав Гримайло.

«В нього було одне велике щастя: він був романтиком, співцем простих людей, суворих і прекрасних країв... Микола шукав у житті тих вражень і тем, де найбільше проявляється людська доблесть...» - написав про Трублаїні – журналіст, поет Терень Масенко.

«Його творами й сьогодні захоплюються мільйони читачів. Талановите слово цієї одержимої, чесною і світлою людини будить найкращі почуття, наснажує на благородні справи. Він враз подорослішав у буремні дні громадянської війни, а життя віддав у всенародній битві з фашизмом. В шухляді його письмового столу залишилася незакінчена значною мірою автобіографічна повість «Орлині гнізда».

«Гордий і непереможний прийшов до нас, його вдячних нащадків, Микола Петрович Трублаїні. Ми й сьогодні

сприймаємо його як сучасника і з хвилюванням вирушаємо в мандрівку під гордими вітрилами його мрій і віри в нас» – літературознавець Вячеслав Брюховецький.

На честь письменника названо вулицю в Києві та в місті Хмельницький.

У Києві прає «Бібліотека імені Миколи Трублаїні для дітей». У місті Ровеньки гімназія носить ім'я письменника. А у Вільшанці діє музей-бібліотка М. П. Трублаїні.

За мотивами повісті «Шхуна «Колумб»», режисером Є. Шерстобитовим знятий художній фільм «Юнга зі шхуни «Колумб», на кіностудії імені Олександра Довженка у 1963 році.

Ім'ям М. Трублаїні названо українську літературну премію за твори для дітей і юнацтва.

## **Творча спадщина М. Трублаїні**

Трублаїни Н. «Ляхтак». Шхуна «Колумб»: Повести / Н. Трублаїни. – Л.: Лениздат, 1987. – 526 с.: ил.

Трублаїні М Глибинний шлях: Роман та оповідання: для серед. шк. віку / М. Трублаїні; упоряд. Н. Кочиної-Трублінні; вступ. слово В. Брюховецького. – К.: Веселка, 1988. – 331 с.: іл.

Трублаїні М. Крила рожевої чайки / М. Трублаїні. – К.: Веселка, 1972. – 273 с.

Трублаїні М. Шхуна «Колумб»: Повість / М. Трублаїні. – Донецьк: Донбас, 1990. – 341 с.

Трублаїні М. Шхуна «Колумб»: Повість / М. Трублаїні; передм. О. Даниліної. – К.: Всесвіт, 2013. – 329 с.

Трублаїні М. Шхуна «Колумб»: Повість / М. Трублаїні. – Харків: Фоліо, 2007. – 319 с. – (Українська література).

Трублаїні М. Шхуна «Колумб»: Повість та оповідання: для серед шк. віку / М. Трублаїні. – К.: Веселка, 1987. – 367 с.: іл.

## **Публікації про життяпис М. Трублаїні**

З відрядження не повернувся: Микола Трублаїні // Український історичний календар-96. – Вип. 2 / За редакцією П.П. Толочка. – К., 1995. – С. 292-293.

Кодлюк Я. П. Микола Трублаїні / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова // Сто двадцять розповідей про письменників: Довідник для вчителя початкових класів. – К.: Наш час, 2006. – С. 148-149.

Крижанівський С. А. Молодий і вічний...: Микола Трублаїні / С. А. Крижанівський // Ми пізнавали неповторний час: Портрети, есе, спогади. – К.: Рад. письменник, 1986. – С. 6-11.

Мельник В. Далекохідна одісея Миколи Трублаїні / В. Мельник // Літературна Україна. – 2018. – 8 березня. – С. ; 15 березня. – С. 7.

Оліфіренко С. М. Трублаїні Микола / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко // Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 359.

Попова Т. Д. Трублаїні М. П./ Т. Д. Попова // Українська дитяча література / за ред. Л. М. Кіліченко. – К.: Вища шк., 1984. – С. 162-168.

«Шхуна Колумб» Миколи Трублаїні: Інтерактивний урок позакласного читання в 7 класі // Дивослово. – 2010. – № 7. – С. 17-20

### Інтернет-ресурси

Трублаїні Микола Петрович [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96\\_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0\\_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87). – Назва з екрану. – Дата останньої правки 12.12.2021. – (Дата звернення 20.04.2022).

Трублаїні Микола – біографія коротко [Електронний ресурс] // dovidka.biz.ua: Довідник цікавих фактів та корисних знань. – Електр. дані – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/mikola-trublayini-biografiya-skorocheno/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Трублаїні Микола Петрович – життєвий та творчий шлях, біографічні статті [Електронний ресурс] // УкрЛіб.: Бібліотека Укр. Літератури. – Електр. дані – Режим доступу:

<https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=5536>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Тишкевич М. Трублаїні Микола – казкова порода неvmірайлів [Електронний ресурс] / Марися Тишкевич // Український інтерес. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/mikola-trublayini-kazkova-poroda-nevmirajliv-1026261>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 25.04.2022).

Трублаїні Микола – коротка біографія [Електронний ресурс] // Мала Сторінка. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://mala.storinka.org/%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B0-%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F-%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8-%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

«Романтик з Поділля»: Трублаїні Микола – мультимедійна виставка [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://library.vspu.edu.ua/vistavki/trublaini/trublaini.htm>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Трублаїні Микола – життя та творчість. Реферат [Електронний ресурс] // Освіта UA. – Електр. дані. – Режим доступу: [https://osvita.ua/vnz/reports/ukr\\_lit/36468/](https://osvita.ua/vnz/reports/ukr_lit/36468/). – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Цікаві факти про Миколу Трублаїні [Електронний ресурс] // Всеосвіта. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/cikavi-fakti-pro-mikolu-trublaini-475156.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Творчість письменника Миколи Трублаїні [Електронний ресурс] // YouTube.. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=i-RDMCFVgsM>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Трублаїні Микола Петрович – біографія письменника [Електронний ресурс] // YouTube. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=HxvrWbJlDyI>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Трублаїні Микола Петрович – біографія письменника [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://mmk.edukit.ck.ua/Files/downloadcenter/%D0%9C.%20%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96.pdf>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Музей Миколи Трублаїні [Електронний ресурс] // БараБука: Простір української дитячої книги. – Електр. дані. – Режим доступу: <http://www.barabooka.com.ua/muzej-mikoli-trublayini/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

Самчинська Т. «Романтик у словах і діях»: Микола Трублаїні [Електронний ресурс] / Тетяна Самчинська // Друг читача. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://vsiknygy.net.ua/review/869/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 20.04.2022).

## Зміст

Життєвий і творчий шлях письменника-мандрівника.....	3
Творча спадщина М. Трублаїні.....	10
Публікації про життєпис М. Трублаїні.....	10
Інтернет-ресурси.....	11